

Palgad ja töötingimused sotsiaalteenuste valdkonnas

Projekti [WICARE](#) kokkuvõte¹, Veebruar 2015

Sissejuhatus

Projekti WICARE eesmärk on parandada ametiühingute teavet palkade ja töötingimuste kohta sotsiaalteenuste sektoris üle kogu Euroopa. See on EPSU ja kahe uuringuinstituudi – AIAS (University of Amsterdam'is) ja CELSI (Bratislava), ühisalgatus koostöös WageIndicator Foundadion'iga. Projekt hõlmab kõiki EU28 riike, muuhulgas ka kuute endist Nõukogude Liidu riiki (SRÜ). Aastal 2014 oli EU28 riikide kahes allsektoris - hoolekandeesutuste ja ilma majutuseta sotsiaalhoolekandeesutuste sektoris palgal ca 10 miljonit inimest. Kuue aasta jooksul (2008 – 2014 a) kasvas tööhõive 1.6 miljoni töötaja võrra. Kokkuvõtlikult on 82% praegustest sotsiaalteenuseid osutavatest töötajatest Euroopa Liidus naissoost ning töötajate keskmine vanus on 43- eluaastat.

Veebiküsitluste ja print küsimustike kaudu kogutud andmed

Projekti WICARE tuumaks on pidev [WageIndicator'i](#) töö ja palgaga seonduvate veebiküsitluste andmete analüüs. Riiklikut WageIndicator veebilehte külastavatel sotsiaalteenuste valdkonna töötajatel palutakse vastata selle uuringu küsimustikkudele. Analüüsi tarvis kasutatakse perioodil 1/1/2013 kuni 31/9/2014² kogutud hoolekandeesutuste ja ilma majutuseta sotsiaalhoolekandeesutuste töötajate küsitluste andmeid, mis on saadud veebipõhistest küsitlustest ja tavalistest print küsitlustest. Uuringut aitasid levitada EPSU riiklikud filiaalid. Andmeid koguti 34-st riigist, kuid kuna 12-s riigis vastas küsimustikele vähem kui 20 inimest, siis oli nende riikide puhul vastanute arv andmetöötuseks ja analüüsiks liiga väike. Ülejäänud 22 riiki, mille

---

¹ Projekt [WICARE](#) raport, November 2014. Projekti toetab Euroopa Komisjon seoses Töösuhete ja Sotsiaaldialoogi Programmiga (Nr. VS/2013/0404). Autorid: Kea Tijdens ja Maarten van Klaveren, University of Amsterdam / Amsterdam Institute for Advanced labour Studies (AIAS). Partnerid: [EPSU](#) (Richard Pond ja Mathias Maucher), [WageIndicator](#) (Paulien Osse) ja [CELSI](#) (Brian Fabo ja colleagues). Projekti ainuvastutus lasub selle autoritel. Lisainformatsioon projekti kohta on saadaval <http://www.epsu.org/a/10010>.

² AZE, BEL BLR, KAZ, RUS, UKR: 31-01-2015.

andmeid analüüsis kasutati, olid 10 riiki EU15'st, 8 uut esmakordselt kaasatud riiki ja 5 Vene Föderatsiooni ning endist Nõukogude Liidu riiki. Olenevalt riigist ulatus küsitletute arv 20-st (Bulgaaria) 2,911-ni (Holland). Kõikides arvestatava mahuga osalenud riikides alustas küsimustikule vastamist 9,143 töötajat ning analüüsiks adekvaatsed palkade andmed esitas 4,413 vastajat.

Tulemused kajastavad töötajate arvamust oma töötasust ja töötingimustest. See ei pruugi aga vastata ametiühingute poolt eeldatavale olukorrale, mille tingimuste suhtes läbirääkimisi on peetud. Erinevused võivad olla tekkinud sellest, et töötajad ei ole teadlikud kollektiivlepingute sätetest või sellepärast, et kollektiivlepinguid ei ole kohalikul tasandil olnud võimalik adekvaatselt rakendada. Lisaks on oluline arvesse võtta ka seda, et kehtivates õigusaktides ja eeskirjades kehtestatud regulatsioonidest, nagu näiteks tervise ja tööohutuse eeskirjadest, ei ole "päris elus" (täielikult) kinni peetud.

Viimase märkusena võib andmete kohta välja tuua asjaolu, et antud olukorras on küsimustikele vastamine olnud vabatahtlik. See tähendab, et andmed ei kajasta seega kogu sotsiaalteenuseid osutava tööjõu olukorda. See eeldaks juhuvalimiga korraldatud uuringut ning seda tuleb arvestada ka uuringutulemuste interpreteerimisel.

Tööhõive omadused

Kõikides, väljaarvatud 2-s riigis, on 7/10 vastanutest lepingulised töötajad; füüsilisest isikust ettevõtjaid (FIE) on sotsiaalteenuseid osutatavate töötajate seas vähe. 12-s riigis 22-st töötab enamus sotsiaaltöötajaid avalikus sektoris; 3-s riigis töötavad rohkem kui 5/10 töötajatest erasektori organisatsioonides ning ühes riigis ka mittetulundusühingutes. Püsitöölepinguga töötajate osakaal erineb riigiti suurel määral (43-96%).

Tööstaaži pikkus on samuti riigiti erinev. Esineb riike, kus 4/10 töötajatest on töötanud vähem kui 5 aastat, seevastu mõnes teises riigis on sama osakaal töötajaid töötanud kauem kui 30 aastat. Enamikes riikides on aga meeste ja naiste vahelise töökogemuse pikkuse näitajad peaaegu olematud.

Ametialased struktuurid ja oskused

Üheks uuringu küsimuseks oli "Mis on teie amet?". Selle küsimuse vastuste valik oli antud nimekirjana ca 130-st ametinimetusest. Juba uuringu algstaadiumis selgus aga, et asjakohaste ametinimetustega nimekirja loomine oli osade riikide puhul keeruline, mis sai tõkkeks ka küsimustike levitamisel. Sellest tulenevalt langes osati ka töötajate motivatsioon uuringuküsimustele vastata. Paljude EPSU partnerite sõnul ei vastanud

see nimekiri riigi ametialaste gruppide korrektsele kategoriseerimisele ja ametid ei olnud kasutatud terminoloogia tõttu hästi äratuntavad. Seda seetõttu, et erinevates riikides ei ole hoolekandeesutuste, sotsiaal- ja tervishoiutöö piirid sarnaselt defineeritud. Sellest tulenevalt tehti ettepanek töötada välja nimekiri 20-30-e üldise ametinimetusega (130 asemel) ja lisada lather, mis võimaldaks vajadusel töötajal oma ametinimetuse ise välja kirjutada. Selgus aga, et sarnase ametinimetuste kodeerimissüsteemi loomine 34-s riigis on liiga keeruline ettevõtmine.

Meie küsitlus uuris sotsiaalteenuste ametialaseid struktuure ja töötajate oskuseid ning me leidsime, et riigiti võivad sotsiaaltöötajate ametialased ülessanded suuresti erineda. Hooldustöötajad, sealhulgas lastehoiutöötajad moodustavad enamikes riikides suurima sotsiaalteenuseid osutavate töötajate grupi. Väljaarvatud uuringus osalenud 2-st riigist töötavad 3/10 töötajatest hooldajatena või teistes tervishoiu ametites. Peaaegu kõikides riikides on ca 2/10 sotsiaalteenuste töötajatest saanud mingisuguse väljaõppe. Tööandjapoolsete väljaõpete skaala on madalalt hinnatud Austrias, Itaalias, Luksemburgis ja Portugalis. 6-8 töötajat 10-st arvavad, et nende oskuste tase on nende töö jaoks sobiv. 2-4 töötajat 10-st arvavad, et on oma töö jaoks üle kvalifitseeritud. Seevastu alakvalifitseeritus on sotsiaalteenuseid osutavate ametikohtade puhul väike probleem.

Tasustamine

Kõikides uuritud riikides on keskmised palgad kõrgemad kui mediaanpalgad, mis viitab palgalõhele, kus paljud töötajad saavad vähe palka ja väike hulk töötajad oluliselt kõrgemat palka. Märkimisväärne on suur palkade erinevus professionaalide, majapidajate ja hooldustöötajate puhul Portugalis, UK-s, Tšehhis, Leedus ja Valgevenes.

Tulenevalt vastajate arvust, kes teenivad bruto tunnipalka üle või alla madalapalgaliste läve (2/3 riiklikust mediaantunnipalgast) võib öelda, et Ida-Euroopas on nende inimeste arv, kelle palk on alla läve, väike. Lääne-Euroopas on alla madalapalgaliste läve teenivate inimeste hulk võrreldes Ida-Euroopaga suurem. Belgias, Saksamaal ja Hollandis on lävest allapoole teenivate töötajate osakaal üle 30 %, mis väljendub osaliselt rohkem naissoost töötajate seas. Ületundide tasustamine on harv, kuid esineb kõige sagedamini Austrias ja Leedus. Töö kvaliteediga seotud lisatasud on veelgi vähem esinevad.

Töötajate esindamine

Leiame, et enamikes riikides on sotsiaalteenuste töötajatest 4-7 töötajat 10-st kaetud kollektiivlepinguga. Kõrgeim on see tase Hollandis ja Sloveenias. Üldiselt ei ole suur osa töötajatest teadlikud sellest, kas nad on kollektiivlepinguga kaetud või mitte, seda

eriti Belgias, Itaalias, Portugalis ja UK-s. Uuringust selgub, et ametiühingutesse kuulumise määr on väga kõrge Austrias, Sloveenias ja Valgevenes ning üsna kõrge Belgias, mis vihjab ka sellele, miks neis riikides on ametiühingud aktiivselt osalenud WICARE uuringu levitamisel.

Töötunnid

Kõige sagedasemaks sotsiaalvaldkonna töötajate töönädala pikkuseks on 32-40 tundi, mis esineb enamikes riikides. Väga pikad töönädalad, ehk rohkem kui 48 tundi, esinevad Slovakkias, Valgevenes ja Kasahstanis, kus ligi 2/10 töötajast märkis ära just sellise töönädala pikkuse. Vahetustega töö ning ebakorrapärased tööajad on sotsiaalteenuste töötajate seas laialt levinud ning esinevad uuringu alusel kõige sagedamini Prantsusmaal, Itaalias, Hollandis ja Bulgaarias. Sama märgivad ära 4 töötajat 10-st ka teistes riikides.

Töötingimused

Uuringus esitatud küsimustest lähtuvalt võib tööstressiga seotud vastuste hindamisel leida erinevaid tulemusi. Samas aga peaaegu kõikides riikides leidsid 3-5 töötajat 10-st, et nende igapäevatöö on stressirohke. 10-s riigis, kus hindamiseks kasutati kriteeriumeid "Leian, et töö on vaimselt kurnav" ja "Leian, et töö on füüsiliselt kurnav", leidsid 2-5 töötajat 10-st, et need väited iseloomustavad nende töö hetkeolukorda kõige paremini.

Rahulolu tööga

Kõikides riikides peale kahe- on rahulolu palgaga viiest rahuloluga seotud mõõdikust madalaim. Riigid, kus tihti märgiti vastuseks "Palgaga väga rahulolematu" on Bulgaaria, Ungari, Sloveenia, Valgevene, Kasahstan, Venemaa ja Ukraina. Rahulolu tööga, töökoha kindlus ja rahulolu töötundidega on kõikides riikides märgitud kõrgemate hinnetega võrreldes palgarahuoluga.

Sotsiaalteenuste valdkonna töötajate sotsiaal-demograafilised tunnused

Uuringus osalenute keskmine vanus erineb riigiti suurel määral, kusjuures suhteliselt noored olid vastajad Portugalist. Esineb ka suur sooline erinevus – kõikides riikides, väljaarvatud Itaalias, olid suur enamus uuringus osalejatest naised. Haridustase on selle valdkonna töötajate puhul samuti riigiti erinev, kusjuures märkimisväärselt suur hulk kõrgelt haritud töötajaid on Venemaal.

***